

Одарич С. В.

аспірант ФСП, НТУУ «КПІ»

Науковий керівник: д.соц.н.,

проф. Кутуєв П.В.

Соціологія Нікласа Лумана та проблема інтегрального синтезу наук

До сьогодні в науках про суспільство вважається нормою відсутність загальної теорії, методологія якої дозволила б описати все різноманіття соціального, інтерпретувати його та виробити інструментарій пізнання та практичного втілення отриманих знань на практиці. Не зважаючи на 150-річну історію, соціологія «досі не озброєна цілісною, загальноновизнаною теорією суспільства. Серед інших соціальних наук соціологія вирізняється невизначеністю загальнотеоретичних основ і сьогодні становить собою певний набір підходів, традицій, шкіл і теорій, що змагаються одна з одною за право створювати власний образ соціальної реальності» [2, с. 13].

Облишивши сучасне вірування, що плюралізм – це добре за визначенням, варто згадати, що намагання синтезувати інтегральну теорію культури, яка дозволила б дослідити ціле як ціле, а не суму окремішностей, з'являється на самому початку модерного теоретизування і уособлює в собі весь світоглядний пафос Нового часу, заснований на науковій картині світу. Чарльз Тіллі з посиланням на засновника наукової соціології позитивіста Огюста Конта нагадує, що ще у 1844 році останній запропонував назвати «соціологією» загальну науку про людство. «В уявленні Конта ієрархія наук починалась з математики, астрономії та прямувала через фізику, хімію та біологію вгору до соціології. Зрілість наук, заявляв він, уможливила виникнення наріжної науки – соціології» [3, с. 95]. Як бачимо, йдеться навіть не про теорію соціології, а про інтегральну теорію, здатну науково описати людину і суспільство у всій повноті людської матеріальної та нематеріальної культури, в якій, як би це екстравагантне не виглядало на перший погляд, те, що сьогодні дещо зверхньо називають «гуманітарними науками» зайняло би місце нарівні з науками точними та природничими. Зрештою, саме про це говорить і філософія практики, коли в той самий час визначає сутність людини як родову, що

«не є абстрактом, властивим окремому індивіду. В своїй дійсності вона є сукупністю всіх суспільних відносин» [1, с. 3].

Однак, не дивлячись на заявлену всеосяжність об'єкту дослідження, від самого виникнення соціологія користувалась методологіями інших наук, лише декларуючи необхідність інтегрального методу, що, зрештою, і привело до плюралізму, конкуренції та зосередженні на дослідженні частковостей. Вирішенням саме цієї проблеми і зайнявся Ніклас Луман. На рівні методологічних засновків свого теоретизування в межах системного підходу він здійснив редукцію комплексності феноменів, об'єктів, дій, інституцій та процесів, дослідженням яких до цього і займалась соціологія, в результаті чого в сухому залишку залишилась комунікація у якості єдиної функціональної достовірності. «Луман зважився піти настільки далеко, що ототожнив поняття комунікації з поняттям суспільства, тим самим ототожнивши теорію комунікації з соціальною теорією» [2, с. 10].

Матеріалістична по своїй природі луманівська теорія комунікації дозволяє позбавити соціологію від біхевіористських та ідеалістичних нашарувань, провести остаточне розмежування з психологією, максимально операціоналізувати науку про суспільство в холістичному розумінні, тим самим вирішивши завдання інтегрального синтетичного пізнання реальності та втілення його результатів на практиці, перш за все у сфері планового управління, особливо зважаючи на нові інструменти пізнання, що їх забезпечує розвиток ІКТ.

Список використаних джерел:

1. Маркс К. Тезисы о Фейербахе // Маркс К., Энгельс Ф. Сочинения. В 3 т. Т. 3. – М.: Государственное издательство политической литературы, 1955. – 629 с.
2. Назарчук А. В. Учение Никласа Лумана о коммуникации / Александр Назарчук. — М.: Весь Мир, 2012. – 248 с.
3. Соболевська М. О. Неофункціоналістські та постструктуралістські теорії в сучасній соціології: Навчальний посібник. – К.: Дух і Літера, 2010. – 164 с.
4. Тилли Ч. Историческая социология / Чарльз Тилли; пер. с англ. Н. В. Романовского // СоцИс. – 2009. - № 05. – С. 95-101.